

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 343.13

Завтур В. А.,

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЗГЛЯД ТА ВИРІШЕННЯ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ТА СУДОМ КЛОПОТАНЬ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНОЇ МОДЕЛІ

THE EXAMINATION AND RESOLUTION OF PETITIONS FOR THE SETTLEMENT OF PROCEDURAL TERMS IN CRIMINAL PROCEEDINGS BY INVESTIGATING JUDGE AND COURT: THE CONCEPTUAL ISSUES OF NORMATIVE MODEL

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні на підставі положень ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 114 КПК України. Розглянуто низку питань, пов'язаних зі здійсненням слідчим суддею та судом відповідних повноважень та реалізацією зацікавленими особами свого права на подання таких клопотань. Запропоновано доповнення до КПК України та сформульовано їх авторську редакцію.

Ключові слова: процесуальні строки, розумність строків, досудове розслідування, судове провадження, слідчий суддя, суд.

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов рассмотрения и разрешения следственным судьей и судом ходатайств об установлении процессуальных сроков в уголовном производстве на основе положений ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 114 УПК Украины. Рассмотрен ряд вопросов, связанных с осуществлением следственным судьей и судом соответствующих полномочий и реализацией заинтересованными лицами своего права на подачу таких ходатайств. Предложены дополнения к УПК Украины и сформулирована их авторская редакция.

Ключевые слова: процессуальные сроки, разумность сроков, досудебное расследование, судебное производство, следственный судья, суд.

The article is devoted to the study of issues of examination and resolution of petitions for the settlement of procedural terms in criminal proceedings by the investigating judge and the court on the basis of the provisions of Part 6 of Art. 28 and Part 1 of Art. 114 Code of Criminal Procedure of Ukraine. The range of issues related to the execution of the respective powers by the investigating judge and court and the realization of the right to submit petition by interested persons were considered. The amendments to the Code of Criminal Procedure of Ukraine is proposed and its author's edition is formulated.

Key words: procedural term, reasonableness of term, pre-trial investigation, court proceedings, investigating judge, court.

Постановка проблеми. Сучасна динаміка розвитку вітчизняного кримінального процесуального законодавства характеризується не лише перманентним пошуком подальших шляхів імплементації загальноновизнаних міжнародних стандартів дотримання прав осіб під час здійснення щодо них кримінального провадження, але й осмисленням необхідності посилення наявних та впровадження нових дієвих та ефективних механізмів їх реалізації.

Дотримання положень п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод у частині щодо права кожного на справедливий та публічний розгляд його справи впродовж розумного строку відповідно до нормативної моделі, закладеної у чинному КПК України, забезпечується низкою кримінальних процесуальних гарантій, серед яких чільне місце відведено, зокрема, і судовому контролю. Так, відповідно до ч. 1 ст. 114 КПК України слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого КПК України, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження для забезпечення виконання сторонами кримінального

провадження вимог розумного строку. Водночас нормативними приписами ч. 6 ст. 28 КПК України також встановлено право підозрюваного, обвинуваченого, інших осіб, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування звернутись до прокурора, слідчого судді або суду із клопотанням, в якому викладаються обставини, що зумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у коротші строки, ніж ті, що передбачені КПК України. Вищенаведені правоположення чинного кримінального процесуального закону дають змогу стверджувати про наявність у системі процесуальної компетенції слідчого судді та суду актуальної групи повноважень, пов'язаних зі встановленням процесуальних строків у кримінальному провадженні.

Законодавча новелізація окремих інститутів кримінального провадження демонструє стійку тенденцію до удосконалення та розширення предметних меж судового контролю, зокрема і у досліджуваній нами царині. Зайвим свідченням цього є зміна редакції ч. 6 ст. 28 КПК України порівняно з первісною редакцією у КПК 2012 р., яка відбулася внаслідок

набуття чинності Закону України № 2213-VIII від 16 листопада 2017 р., відповідно до положень якого було розширено коло осіб, що можуть звернутись до прокурора, слідчого судді або суду із відповідним клопотанням, а також доповнення ч. 1 ст. 303 пунктом 9¹, внаслідок чого певна категорія суб'єктів кримінального провадження отримала право на оскарження слідчому судді рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування.

Аналіз правозастосовної практики, яка склалась на підставі положень вже оновленого законодавства, показує, що диверсифікація механізмів захисту особами, що залучаються у кримінальні процесуальні відносини права на здійснення щодо них кримінального провадження у розумні строки сприяла породженню низки проблем, які пов'язані з вибором правильної форми захисту даного права, а також системним тлумаченням та єдиним розумінням слідчими суддями змісту відповідних норм КПК України під час розгляду та вирішення питань про встановлення процесуальних строків.

Вказане зумовлене, у тому числі і тим, що правові приписи, якими урегульовано повноваження слідчого судді та суду про встановлення процесуальних строків, сформульовані здебільшого на рівні установчих норм. Зокрема, поза межами нормативної регламентації залишилися питання, які б регулювали процесуальний порядок розгляду таких питань, вимоги до відповідних клопотань, предмет доказування при вирішенні питання про встановлення процесуального строку, форми та змісту судових рішень за результатами такого судово-контрольного провадження.

Вищевказане свідчить про необхідність концентрації наукової уваги довкола проблематики реалізації слідчими суддями та судами повноважень щодо встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на те, що питанням реалізації слідчим суддею функції судового контролю у кримінальному провадженні на підставі положень КПК України 2012 р. присвячено чимало робіт, зокрема і фундаментальних, до аспектів, що пов'язані зі встановленням слідчим суддею процесуальних строків у кримінальному провадженні звертається вкрай мало уваги навіть у межах загальної проблематики. Окремі питання розглядуваної теми висвітлені у працях Ю.П. Аленіна, В.К. Волошиної, І.В. Глобюк, Т.Г. Ільєвої, С.О. Ковальчука, Т.В. Корчевої, М.А. Макарова, О.В. Малахової, А.В. Мурзановської, Н.В. Нелєдві, А. Пахлевандзаде, С.Б. Фоміна, М.В. Членова, І.В. Чурікової, О.Г. Шило, Д.В. Ягунова.

Виклад основного змісту. Послідовне дослідження різних аспектів заявленої нами тематики варто, передусім, розпочати із розгляду загальних процесуальних передумов звернення до слідчого судді та суду із клопотанням про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні.

Враховуючи те, що у ч. 6 ст. 28 КПК України чітко указано коло осіб, яким надано право ініціювати судово-контрольне провадження із цього питання, ключовою умовою його відкриття варто назвати належний суб'єкт звернення. Якщо для підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого підтвердження свого процесуального статусу та обґрунтування інтересу у здійсненні кримінального провадження щодо них у більш короткі строки загалом не є великим проблемним, то положення інших осіб, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування у цьому контексті є дещо ускладненим. У чинній редакції КПК України міститься нормативне визначення цього суб'єкта кримінального провадження як особи, стосовно якої (в тому числі щодо її майна) здійснюються процесуальні дії. Таким чином, у клопотанні, заявленому слідчому судді або суду цим суб'єктом, у порядку, передбаченому ч. 6 ст. 28 КПК України, мають бути зазначені щонайменше три групи фактичних обставин: 1) які саме процесуальні дії проводяться або проводилися щодо цієї особи або її майна; 2) як саме відповідні процесуальні дії порушують особисті або майнові права особи; 3) обґрунтування необхідності здійснити кримінальне провадження або окремі процесуальні дії в його межах у більш короткі строки, ніж ті, що встановлені КПК України. Так, зокрема, слідчим суддею було відмовлено особі у встановленні процесуального строку для допиту свідка в її присутності, оскільки жодні процесуальні дії щодо заявника, в тому числі щодо його майна у відповідному кримінальному провадженні не здійснювались і будь-яких порушень прав, свобод чи інтересів допущено не було [1].

Окрім того, при розгляді питання, передбаченого ч. 6 ст. 28 КПК України залишається актуальною проблема, що була констатована у літературі стосовно інших судово-контрольних проваджень [2, с. 18–20] і пов'язана із забезпеченням права заявників на правову допомогу, у тому числі подання відповідних клопотань їх представниками. При цьому, знову ж таки, виникає питання щодо можливості представництва іншої особи, чії права та законні інтереси обмежуються під час досудового розслідування, адже про право цього суб'єкта користуватись правовою допомогою адвоката згадується у КПК України лише в контексті обшуку (ч. 1 ст. 236 КПК України).

Зазначимо, що нині вже наявні приклади повернення клопотань, поданих у порядку ч. 6 ст. 28 КПК України представниками із вказівкою на те, що ця особа є неналежним суб'єктом звернення [3]. Таким чином, вважаємо, що можливість подання клопотання про проведення кримінального провадження або окремих процесуальних дій у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України захисником, представником потерпілого, адвокатом іншої особи, має бути визначена нормативно.

Найбільш теоретично та практично складною проблемою, індикатором якої стала тривала судова практика розгляду клопотань у порядку ст.ст. 28, 114 КПК

України, беззаперечно можна визнати правильне та одноманітне розуміння слідчими суддями та судами своєї кримінальної процесуальної компетенції у процесі вирішення питань про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні.

Очевидною причиною цього стала певна неузгодженість окремих норм кримінального процесуального закону у зазначеному аспекті. Так, ст. 114 КПК України передбачено право слідчого судді та суду встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого КПК України, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження. Натомість, у положеннях ч. 2 ст. 28 КПК України здійснюється певний розподіл процесуальної компетенції щодо забезпечення розумних строків у кримінальному провадженні, згідно з яким проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, належних до його компетенції), а судового провадження – суд.

Внаслідок цього у судовій практиці сформувався своєрідні підходи до розуміння сутності наведених вище законодавчих приписів, ключова ідея яких зводиться до заперечення можливості використання положень ст. 114 КПК України як самостійного способу захисту учасниками кримінального провадження права на здійснення кримінального провадження або окремих процесуальних дій щодо них у розумні строки.

Перший такий підхід полягає у розумінні повноважень про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні виключно як дискреційного повноваження слідчого судді та суду у процесі вирішення інших клопотань у порядку судового контролю. Наприклад, слідчий суддя Заводського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області, розглядаючи клопотання в порядку ч. 6 ст. 28 КПК України, дійшов висновку, що *«повноваження слідчого судді на встановлення процесуальних строків у межах граничного строку, передбаченого цим Кодексом, діють лише під час розгляду і вирішення слідчим суддею тих питань, які належать до компетенції слідчого судді, зокрема, при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчий суддя має право встановити більш короткий строк дії заходу забезпечення кримінального провадження в межах строку, встановленого КПК України»* [4].

Другий підхід полягає у невизнанні питання про встановлення процесуального строку у кримінальному провадженні як самостійного предмета судового розгляду. Яскравим прикладом такого тлумачення норм ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 114 КПК України є ухвала слідчого судді Московського районного суду м. Харкова від 21 грудня 2018 р., в якій зазначено: *«Клопотання потерпілого, в якому викладаються обставини, що зумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом, не може бути предметом самостійного судового розгляду, а може*

бути заявлено під час розгляду тих питань, які віднесені кримінальним процесуальним законодавством України до компетенції прокурора, слідчого судді або суду (наприклад, можуть бути заявлені під час розгляду скарги, обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру тощо)» [5].

Як бачимо, у судовій практиці сформувався запит на правильне та одноманітне розуміння нормативних приписів ст. 114 КПК України в контексті їх кореляції з іншими нормами кримінального процесуального закону. На нашу думку, положення ч. 1 ст. 114 КПК України мають загальний установчий характер і деталізуються в окремих нормах КПК України, зокрема тих, що встановлюють окремі процесуальні механізми забезпечення слідчим суддею та судом розумності строків кримінального провадження у разі подання відповідних клопотань учасниками кримінального провадження (ч. 6 ст. 28, ч. 10 ст. 290 КПК України). При системному тлумаченні відповідних норм КПК України стає чітко зрозуміло, що твердження, що питання про встановлення процесуального строку слідчим суддею та судом не може бути самостійним предметом розгляду в межах судово-контрольного провадження є абсолютною безпідставними.

У зв'язку із цим набуває актуальності інше принципове питання: які саме процесуальні дії слідчий суддя та суд можуть визнати за необхідне здійснити у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України? І.В. Гловюк, аналізуючи положення ч. 6 ст. 28 КПК України, слушно зазначає, що відсутність у КПК України будь-якого переліку таких питань загалом формально не обмежує повноваження слідчого судді у цій сфері, адже положення, що слідчий суддя забезпечує проведення досудового розслідування у розумні строки в частині строків розгляду питань, зарахованих до його компетенції, стосується дотримання розумності строків під час вирішення питань слідчим суддею, зарахованих до його компетенції, а не встановлення формалізованих, більш коротких строків у стадії досудового розслідування [6, с. 253]. Водночас у Постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення» від 17.10.2014 р. № 11 вказується, що у процесі вирішення питання, передбаченого ч. 6 ст. 28 КПК України, варто виходити з недопустимості порушення процесуальної самостійності слідчого, незалежності та безсторонності суддів, що включає неможливість вирішувати, які саме процесуальні рішення мають бути прийняті, та надання вказівок щодо вчинення дій, спрямованих на втручання до законної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді або суду щодо здійснення кримінального провадження [7].

Сутність відповідних положень полягає в тому, що, реалізуючи повноваження щодо забезпечення розумних строків, суб'єкти, зазначені у ст. 28 КПК

України, не можуть втручатися у законну діяльність та компетенцію один одного. Таким чином, за результатами розгляду відповідних клопотань, слідчий суддя може вирішити лише питання щодо встановлення процесуального строку, більш короткого, ніж передбачено КПК України, але при цьому не має перебирати функцію процесуального керівництва досудовим розслідуванням і надавати вказівки, які саме процесуальні дії слід вчиняти. Однак у судовій практиці можна зустріти яскраві приклади порушення цієї засади. Так, зокрема, ухвалою слідчого судді слідчого зобов'язано протягом трьох тижнів *«звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до оригіналів документів щодо реєстрації автомобіля потерпілого на іншого власника, які знаходяться у МРЕВ м. Краматорська, та провести вилучення необхідних документів, призначити експертизу щодо їх дійсності, витребувати інформацію щодо реєстрації автомобіля з моменту взяття на облік по теперішній час, зробити запит або тимчасовий доступ до державного нотаріуса щодо інформації про видачу потерпілим довіреності з правом відчуження автомобіля, встановити та допитати ОСОБА_2, провести впізнання за фото ОСОБА_3 за участю свідка ОСОБА_4»* [8].

Із вищевикладеного зрозуміло, що предметом розгляду в порядку ч. 6 ст. 28 КПК України можуть стати лише ті процесуальні дії, необхідність вчинення яких у певний строк прямо впливає із норм кримінального процесуального закону або рішення про їх проведення раніше було прийняте стороною обвинувачення. Що стосується останнього випадку, варто зазначити, що за допомогою механізмів, передбачених ч. 6 ст. 28 та ст. 114 КПК України, може бути вирішена вже констатована у літературі проблема, коли слідчі або прокурори формально задовольняють клопотання про виконання певних процесуальних дій у порядку ст. 220 КПК України, але фактично їх не здійснюють. Приклади саме такого використання цих норм КПК України стороною захисту вже наявні [9].

Те саме може стосуватися випадків, коли прокурором або керівником органу досудового розслідування були надані вказівки щодо здійснення певних процесуальних дій, але слідчим вони не виконуються.

Таким чином, ми підтримуємо позиції тих учених, які вказують, що зазначене у ст. 114 КПК України словосполучення «встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку» підлягає поширювальному тлумаченню і має поширюватись, у тому числі, на процесуальні дії, для здійснення яких конкретний строк у КПК не встановлено [10, с. 288].

Не менш важливим і практично значущим аспектом досліджуваної проблематики є кореляція повноважень слідчого судді та суду щодо встановлення процесуальних строків із суміжними механізмами забезпечення розумності строків у кримінальному провадженні, передусім, з оскарженням рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора в порядку, передбаченому ст.ст. 303, 308 КПК України. У судовій практиці поширені

випадки, коли слідчі судді відмовляють у відкритті провадження за клопотанням в порядку ч. 6 ст. 28, ч. 1 ст. 114 КПК України, обґрунтовуючи це тим, що за своєю суттю воно є скаргю. На цей аспект звернувся у вагу Д.В. Ягунов і піддав його критиці [11, с. 335], хоча авторського бачення на розмежування повноважень слідчого судді щодо встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні і повноважень щодо розгляду скарг не навів.

Переконані, що таке розмежування можливо здійснити за допомогою застосування однокрокового тесту, що передбачає надання відповіді на одне ключове питання: чи вбачається зі змісту клопотання спір щодо правомірності прийнятого органом досудового розслідування чи прокурором рішення, дії або бездіяльності? Предметом судово-контрольного провадження, що здійснюється на підставі положень ч. 6 ст. 28 та ч. 1 ст. 114 КПК України, є лише оптимальний строк для вчинення певних процесуальних дій, більш короткий, ніж встановлено законом, і визначений з урахуванням обставин конкретного кримінального провадження. У практиці слідчих суддів можна зустріти випадки подання клопотань, в яких, окрім питання про встановлення процесуальних строків для проведення процесуальної дії, ставиться питання про визначення конкретного слідчого слідчої групи, який її виконає [12], визнання бездіяльності слідчого та прокурора неправомірною [13], зобов'язання прокурора реалізувати свої повноваження [14]. Такі питання у порядку, передбаченому ч. 6 ст. 28 КПК України, не вирішуються і можуть бути розглянуті як скарги в порядку, передбаченому Главою 26 КПК України за умови їх прийнятності.

Здійснюючи певне узагальнення викладених досліджень, можемо висунути певні пропозиції щодо змісту клопотання, поданого в порядку ч. 6 ст. 28 КПК України. На нашу думку, воно має містити такі реквізити: найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; процесуальний статус особи, яка його подає; процесуальна дія або дії, які слід здійснити у більш короткий строк, ніж передбачено КПК України; фактичні обставини, які зумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження або окремих процесуальних дій у більш короткі строки; посилання на докази наявності обставин, якими особа обґрунтовує доводи свого клопотання; строк, який, на думку особи, є необхідним для здійснення відповідної процесуальної дії (дій).

Ст.ст. 28, 114 КПК України абсолютно не урегульовані аспекти, пов'язані з підсудністю відповідних клопотань, предметом доказування під час їх розгляду та вирішення, процесуальним порядком їх вирішення, колом осіб, що беруть участь у судовому розгляді клопотання, вимогами щодо змісту судових рішень за результатами такого розгляду.

О.Г. Шило, аналізуючи нормативну регламентацію інших судово-контрольних проваджень, звертає увагу на суперечливе законодавче визначення процедурних аспектів діяльності слідчого судді і вважає, що удосконалення нормативного забезпечення

його діяльності та її алгоритмізація у певних межах є перспективним напрямом подальших законодавчих перетворень [15, с. 88].

Повертаючись більш предметно до проблематики нашого дослідження, зазначимо, що у контексті процесуального порядку розгляду слідчим суддею клопотань про встановлення процесуальних строків судова практика теж не визначилась єдністю. Траплялись випадки, коли слідчі судді, ознайомившись із матеріалами клопотання приймали рішення про відкриття провадження за ним, призначали судові засідання, вирішували питання про виклик певних осіб і навіть витребували матеріали кримінального провадження [16]. Натомість суддя апеляційного суду Донецької області В.В. Мозговенко в окремій думці зазначив, що клопотання, передбачене ч. 6 ст. 28 КПК України, підлягає розгляду без вирішення питання про відкриття провадження [17]. Крім цього, якщо у клопотанні не було зазначено достатніх відомостей, необхідних для розгляду клопотання, слідчі судді приймали рішення про його залишення без розгляду і повернення, керуючись положеннями ч. 2 ст. 304 КПК України (хоча прийняття рішення про залишення без розгляду нею не передбачено) [18]. Водночас аналіз останніх не дає змоги стверджувати про їх прийнятність щодо процесуального порядку розгляду клопотань про встановлення процесуальних строків.

Вважаємо найбільш логічною нормативну модель, відповідно до якої слідчий суддя за результатами ознайомлення із клопотанням в порядку, передбаченому ч. 6 ст. 28 КПК України, приймає рішення про відкриття провадження, повернення клопотання (якщо клопотання не підлягає розгляду у цьому суді або якщо воно подане особою, яка не має на це права, зокрема, якщо інша особа, чії права обмежуються під час досудового розслідування не довела, що стосовно неї або її майна вчиняються певні процесуальні дії, якщо особою не дотримано вимоги щодо форми та змісту клопотання), відмову у відкритті провадження (якщо клопотання містить ознаки скарги або з його змісту не вбачається наявності фактичних обставин, що зумовлюють необхідність вчинення певних процесуальних дій у коротші строки).

Дискусійним є питання, пов'язане з підсудністю клопотань про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні. Так, слідчим суддею було повернуто клопотання, оскільки у ньому «не зазначено орган, яким проводиться досудове розслідування в кримінальному провадженні» та «не наведено достатніх даних для висновку, що його судовий розгляд за територіальним принципом належить до юрисдикції Печерського районного суду м. Києва» [18]. При цьому у своєму рішенні слідчий суддя посилається на положення ст. 132 КПК України, яка встановлює правила підсудності для клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (місцевому суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування). У літературі зверталась увага на

певні алогізми у вирішенні питання про підсудність клопотань, поданих у порядку судового контролю [19, с. 35; 20]. Не розглядаючи їх детально, зазначимо, що задля визначення підсудності клопотань, передбачених ч. 6 ст. 28 КПК України, доцільно застосовувати аналогію положень ч. 10 ст. 290 КПК України, яка визначає підсудність клопотань про встановлення строку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження місцевому суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, оскільки цей процесуальний інститут є найбільш спорідненим. Якщо відповідне клопотання стосується здійснення судового провадження у більш короткі строки, його має розглядати суд, який здійснює судовий розгляд кримінального провадження.

КПК України не визначає коло обставин, що становлять локальний предмет доказування при розгляді клопотань у порядку ч. 6 ст. 28 КПК України, обмежуючись лише загальною вказівкою на те, що вони мають «зумовлювати необхідність здійснення кримінального провадження або окремих процесуальних дій у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України». Загалом такий підхід піддати критиці важко, враховуючи сутність таких клопотань, але все одно він вимагає певних зауважень.

Якщо йдеться про встановлення оптимального строку досудового розслідування або судового розгляду загалом, його визначення має відбуватись з урахуванням критеріїв розумності строків, визначених у ч. 3 ст. 28 КПК України. Також варто враховувати нормативні приписи ч. 4 ст. 28 КПК України, відповідно до яких особи, що тримаються під вартою, та неповнолітні особи мають право на першочергове та невідкладне здійснення щодо них кримінального провадження.

Якщо ж йдеться про вчинення окремих процесуальних дій у більш короткі строки, варто враховувати наявність фактичних обставин, що зумовлюють таку необхідність, їх вагомість та переконливість. Наприклад, ухвалою суду було перенесено дату підготовчого судового засідання із 24 травня 2017 р. на 12 травня 2017 р., оскільки підозрюваний виїжджає на роботу до Польщі 13 травня 2017 р. [21]. Тягар доказування наявності таких обставин завжди покладатиметься на особу, яка подає відповідне клопотання.

Аналіз судової практики дає змогу констатувати поліваріантність наявних підходів до формулювання змісту резолютивної частини судового рішення за результатами розгляду клопотання про встановлення процесуальних строків. Здебільшого слідчими суддями та судами було встановлено певну календарну дату, яка слугує граничним строком для вчинення відповідних процесуальних дій, або визначено певний строк, протягом якого такі дії зобов'язано здійснити слідчого або прокурора (один місяць із моменту отримання ухвали [22]; розумний строк, але не більше трьох місяців [23]). Якщо клопотання стосується здійснення процесуальних дій під час судового провадження, суд може встановити конкретну дату вчинення процесуальної

дій або перенести її, оскільки є суб'єктом, що таку дію безпосередньо здійснює. Показовим у цьому аспекті є наведений вище приклад перенесення дати підготовчого судового засідання.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що встановлення слідчим суддею та судом процесуальних строків у кримінальному провадженні є потенційно ефективним способом реалізації особами права на здійснення кримінального провадження щодо них у розумні строки за умови розробки чіткої та несуперечливої нормативної моделі відповідного судово-контрольного провадження.

Висновки. Отже, результати дослідження свідчать, що кримінальний процесуальний закон вимагає окремої нормативної регламентації судово-контрольного провадження із встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні. Задля цього пропонуємо доповнити КПК України ст. 114¹, виклавши її у такій редакції:

«Стаття 114¹. Розгляд слідчим суддею та судом клопотання про встановлення процесуальних строків у кримінальному провадженні.

1. Підозрюваний, обвинувачений, його захисник та законний представник, потерпілий, його представник або законний представник, інші особи, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, їх адвокат або законний представник мають право на звернення до слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що зумовлюють необхідність здійснення досудового розслідування або судового провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

2. У клопотанні про встановлення процесуальних строків зазначаються:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) процесуальний статус особи, яка його подає;
- 3) процесуальна дія (дії), яку слід здійснити у більш короткий строк, ніж передбачено цим Кодексом;
- 4) фактичні обставини, які зумовлюють необхідність здійснення досудового розслідування,

судового провадження або окремих процесуальних дій у більш короткий строк, ніж передбачено цим Кодексом;

5) посилення на докази, що підтверджують наявність обставин, якими особа обґрунтовує доводи свого клопотання;

6) строк, який, на думку особи, є необхідним для здійснення відповідної процесуальної дії (дій).

3. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, або судом, що здійснює судовий розгляд кримінального провадження не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду з повідомленням особи, що подала клопотання, її захисника, представника або законного представника, слідчого та/або прокурора. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час проведення судового засідання, не перешкоджає розгляду клопотання.

4. Слідчий суддя або суд, встановивши, що клопотання не підлягає розгляду у цьому суді або якщо особою не дотримано вимоги щодо форми та змісту клопотання приймає рішення про його повернення, що не позбавляє особу права звернутись із відповідним клопотанням повторно.

5. Слідчий суддя або суд відмовляють у відкритті провадження, встановивши, що клопотання містить ознаки скарги на рішення, дії або бездіяльність органів досудового розслідування, прокурора або у разі, якщо із його змісту не вбачається наявності підстав, що зумовлюють необхідність здійснення досудового розслідування, судового провадження або окремих процесуальних дій у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом).

6. Ухвала слідчого судді та суду за результатами розгляду клопотання може бути про:

- 1) встановлення граничного строку проведення досудового розслідування або судового провадження або окремих процесуальних дій;
- 2) перенесення строку проведення певної процесуальної дії (дій);
- 3) відмову у задоволенні клопотання».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 30 січня 2018 року, судова справа № 686/809/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72609398> (дата звернення: 28.01.2019).
2. Адвокат при здійсненні судового контролю в досудовому розслідуванні: навч.-метод. посібник / уклад.: І.В. Гловюк та ін. Одеса : Юридична література, 2018. 201 с.
3. Ухвала слідчого судді Вінківського районного суду Хмельницької області від 11 листопада р., судова справа № 670/819/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62671094> (дата звернення: 30.01.2019).
4. Ухвала слідчого судді Заводського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 06 квітня 2018 р., судова справа № 208/4593/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73311642> (дата звернення: 02.02.2019).
5. Ухвала слідчого судді Московського районного суду м. Харкова від 21 грудня 2018 р., судова справа № 643/18662/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78778576> (дата звернення: 05.02.2019).
6. Гловюк І.В. Деякі аспекти тлумачення та застосування ч.6 ст.28 КПК України у практиці слідчих суддів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*: Матеріали науково-практичної конференції, м. Харків, 8 листопада 2017 р. С. 253–255.
7. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14> (дата звернення: 05.02.2019).
8. Ухвала слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 18 вересня 2015 р., судова справа № 234/15503/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51126835> (дата звернення: 07.02.2019).
9. Ухвала слідчого судді Ленінського районного суду м. Харкова від 16 лютого 2018 р., судова справа № 642/4006/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72239281> (дата звернення: 11.02.2019).

10. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. Харків : Одиссей, 2013. 1104 с.
11. Ягунов Д.В. Дотримання розумних строків на стадії досудового розслідування та захист прав потерпілого: окремі проблеми чинного кримінального процесуального законодавства та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 53. С. 332–341.
12. Ухвала слідчого судді Заставнівського районного суду Чернівецької області від 31 жовтня 2017 р., судова справа № 716/1255/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69992994> (дата звернення: 15.02.2019).
13. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду від 22 серпня 2018 р., судова справа № 686/19196/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76289718> (дата звернення: 18.02.2019).
14. Ухвала слідчого судді Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 19 вересня року, судова справа № 200/15703/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74444094> (дата звернення: 22.02.2019).
15. Шило О.Г. Компетенція слідчого судді в кримінальному провадженні: теорія, нормативна модель і тенденції розвитку законодавства. *Право України*. 2018. № 3. С. 79–91.
16. Ухвала слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 22 травня 2017 р., судова справа № 202/3448/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66636869> (дата звернення: 25.02.2019).
17. Окрема думка судді апеляційного суду Донецької області Мозговенко В.В., судова справа № 220/1408/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59469046> (дата звернення: 01.03.2019).
18. Ухвала слідчого судді Печерського районного суду м. Кисва від 15 червня 2016 р., судова справа № 757/28629/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58474282> (дата звернення: 03.03.2019).
19. Гловюк І.В., Зінковський І.П. Проблемні питання підсудності келопотань стосовно заходів забезпечення кримінального провадження. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, м. Харків, 26 жовт. 2018 р.) / редкол.: М.В. Членов (голов. ред.), Л.М. Леженіна (заст. голов. ред.), О.В. Косьмін. Харків : Право, 2018. Вип. 10 (ювіл.). С. 34–38.
20. Гловюк І.В. Деякі аспекти здійснення захисту при продовженні строку досудового розслідування після повідомлення про підозру. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 листоп. 2018 р. / редкол.: Н.М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 658–660.
21. Ухвала Шосткинського міськрайонного суду Сумської області від 12 травня 2017 р., судова справа № 589/1376/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66545508> (дата звернення: 05.03.2019).
22. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 13 вересня 2018 р., судова справа № 686/20840/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76734248> (дата звернення: 05.03.2019).
23. Ухвала слідчого судді Малиновського районного суду міста Одеси від 13 грудня 2018 р., судова справа № 521/20925/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78641914> (дата звернення: 05.03.2019).